

Oreh je jako pripravno drevo za senco in drevorede, ker se na njem ne živi noben siten mrčes. Orehov les visoko cenijo mizarji. Listje, sad in robčevina rabi se na razne načine, mej drugim tudi v zdravilstvu. Zato priporočamo sajenje orehov, katerih je vedno manj.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Zagrebsko centralno pokopališče se pač s popolno pravico sme imenovati kraj pokoja, kraj miru; ono je v istini pravi mirodvor. Tam vlada namreč res tolika tišina, tak mir, kakeršnega želimo na podlagi vere po smrti drugim, in tudi enkrat samim sebi. Odmaknjen ni le mestu, ampak vsemu šumu in šundru sveta. Kar zadeva njegovo lego, trdijo potniki, ki so obhodili že veliko sveta in poznajo položaje pokopališč na Reki, v Bologni, Vilni i. t. d., da ona zagrebškega mirodvora, ki se nahaja vrh gričev in na najlepšem prostoru njegove okolice, nobeden ne prekosi. Razteza se od večera proti jutru, gomile (grobi), kakor tudi pota in gredice uravnane so natanko po tehničnih načrtih, cvetličja pa je nasajenega po njem toliko, da obiskovalcem le grobi, njihove ograje, križi in spomeniki dokazujejo, da se nahajajo na grobišči. Popolnoma dodelano pa pokopališče vendar še ni. Izgotovljenim arkadam (pokritim hodiščem in prostorom za lastne družinske grobnice [rake]) ob vhodu v pokopališče pri desni roki gradijo se k levi v enaki vrsti in menda tudi širjavi nove, in nekako ginjeno me je iznenadilo, da ravno v prvej med njimi počivajo telesni ostanki soproga (pl. P.) one gospe, katero sem prejšnji dan kot dobro znanko iz mladostnih let v Zagrebu obiskati želel, pa je ne našel doma. Arkade ob desnej roki obhodil sem vse in bral na krasnih in tudi prekrasnih grobnih spominkih mnogo mi znanih imen. Mej vsemi pa me je najbolj zanimal grob Petra Preradovič-a, slovečega hrvatskega pesnika, katerega ime mi je bilo znano že od mladinskih let. Če ravno je bil vojak, vendar njegova pevška struna ni umolknila tudi v najvišarnejših vojskinih časih. Umrl je kot general-major l. 1872. na Dunaji; ker pa je bil v svoji pesmi „Putnik“ izrazil željo, da bi po smrti rad počival v domači zemlji, spolnil mu jo je hvaležni narod l. 1879. —

V neposredni bližavi, vendar zunaj pokopališčnega obzidja, nahajajo se tri mrtvašnice ena poleg druge: katoliška, pravoslavna in židovska. Po novošegnjih strehah soditi so zgrajene tudi one zelo ukusno; — od blizu si jih vendar nisem šel ogledat. Se bo li zgradilo s časom poleg pokopališča še kaj družih poslopij, mi ni znano. Več ali manj bi morebiti to motilo sveto tišino, ki zdaj ondi vlada. — V željah, da kakor je pokopališče prelepo, naj bi bil tudi mir vseh ondi počivajočih sladk in večnosrečen, zapustil sem kraj pokoja, in napotil se urnih korakov nazaj proti Zagrebu. —

Dospevši nazaj v mesto, bil je še en kraj, ki me je za ogledovanje mikal in vabil, in to je bil nadškofijski perivoj „Maksimir“, ali kakor so ga pozneje tudi nazivali „Jurjevec“. Ker mi je še dovelj časa preostajalo, spolnil sem si tudi to željo. Na Jelačičevem trgu kot postaji konjske železnice (tramvaja) zasedel sem toraj vagon, da se odpeljem do tega dobre pol ure od mesta oddaljenega kraja. Železnični tir vodi skozi Jurišičevo ulico, zaobrne pa se kmalu k levi in pridrži v Vlaško ulico, ki je za Ilico in Novo vasjo menda najdaljša v Zagrebu. Imajo jo pa tudi za najstarejšo. Prvi njeni prebivalci bili so baje Italijani, katere Hrvatje tudi Vlahe nazivljejo. Skozi to ulico, ki se razteza proti izhodu, vodi glavna državna cesta proti Varaždinu. Ogleda vredna je v njej lepa, v bizantinskem slogu pozidana cerkev sv. Petra, ki mora biti delo novjših časov. (Njeno notranje poznam od leta 1871.) V tej ulici nahaja se tudi nadškofijska sirotišnica, znamenita zaradi tega, ker je bilo to poslopje v XIII. stoletji samostan Dominikancev, katere redovnike je baje ljudstvo posebno čislalo. Tudi velika vojaška bolnišnica zgrajena je letos in sicer v neposredni bližavi sv. Petra cerkve. Konec Vlaške ulice prične se ob straneh ceste drevored, ki mora že zelo star biti; vsaj debela in visoka drevesa dado kaj tacega soditi. Tramvaj skonča se v Maksimiru, t. j. pri vhodu v njegov velikanski perivoj. Predno častite in spoštovane bralce vpeljem vanj, naj navedem kaj malega o njegovi zgodovini. Utemeljil ga je v pričetku tekočega stoletja tedanji zagrebški škof Maksimir Vrhovec, od tod mu prihaja tudi ime. Velikanski perivoj razteza se deloma po ravnini, še več pa po gričevji z amfiteatralično lego in obsega prostor dveh in pol štirjaških kilometrov. Po dobro in umetno speljanih cestah, potih in stezah sprehajati se zamore človek cele ure; goščave menjajo se z zelenimi tratami in cvetličnjaki, dva velika ribnika vabita k vožnji v čolnih; razgled na mnogih mestih raz vzvišenih prostorov na blizu in daleč pa je kar omamljiv, tako da mnogi trdijo, da se komaj v vsej Evropi najde kaj enacega. Česar pa narava sama ni imela za olepšavo perivoja, to je dostavila umetnost in darežljiva roka Vrhovečevega naslednika, škofa in pozneje nadškof-kardinala Jurija pl. Haulik-a, katerega ime moram tu še enkrat častno omeniti. Okoli l. 1840. ni dal namreč on perivoja le zdatno povekšati, marveč okrasil ga je z mnogimi lepimi stavbami, ki se nahajajo v njem na raznih mestih. Tako vidimo n. pr. nadškofovski gradič (Vilo), trinadstropni lepovidek (vidikovac, Kiosk,) glorieta, prekrasno kapelico sv. Jurija, lovsko hišo (kučo) i. t. d. Pri vhodu v perivoj vravnan je bil zelo obširen, okrogel, z belim drobnim peskom nasut prostor, v sredi katerega je bil dal napraviti na simetrično visokem kamnitem postamentu po slavnem dunajskem umetniku Fernkorn-u iz brona vlit jezdični kip svojega patrona sv. Jurija. Na kvišku spenjajočemu vrancu sedeči svetnik bori se z zmajem, ki se togotno zvija pod njegovimi nogami. Zaradi tega krasnega spominka so bili nazivali skoro gotovo perivoj tudi Jurjevec. Prvo je bilo, ko sem stopil vanj, da sem

pogrešil ta njegov prelepi kinč. Pogledal sem na desno in levo, kam so ga morebiti premaknili zaradi tega, da bi cesta vodila naravnost v perivoj. (Prej so morali namreč voziti nekoliko na okrog okoli spominka.) Toda sv. Jurija ni bilo videti nikjer. Napotil sem se naprej po perivoju, pa dalje ko sem šel, bolj našel sem vse nekako opuščeno, zanemarjeno, skoraj bi dejal: dolgočasno. Kedo bi si mislil, da se celo v Maksimiru pozna, da je nadškofova stolica osirotena, in kako potreben bi že bil pri vsem novi nadvladika. Rad bi bil prišel do jako mične kapelice sv. Jurija, (katere sem se še iz l. 1871. dobro spominjal,) a nisem vedel kateri izmed mnogih potov bi me pripeljal do nje. Ker se je bil pa jel približevati tudi večer, vrnil sem se zopet nazaj proti vhodu, da bi se odpeljal s konjsko železnico nazaj proti mestu. Čakaje ondi na prihod „vlaka“, prideta mimo mene dva priprosta seljaka iz okolice. Zaprasham ju: „Kamo vam je prošel (odšel) sv. Juraj iz perivoja?“ a dobim za odgovor nekako nevoljno-razdraženo: „Madjaroni so ga nam nutra v Zagreb iztirali!“ — Zdaj mi je bilo še le jasno, zakaj se mi je jezdični kip na Akademičnem trgu v Zagrebu videl tako znan. Tja so ga namreč prenesli in postavili. O takem početju pač človek nehotoma lahko prevdarja in premišljuje, kaka razlika je med dostojanstveniki in dostojanstveniki. Škof Vrhovec in nadškof Haulik delovala sta na to, da sta pridobila Maksimir-Jurjevcu glas svetovne znamenitosti, in v ta namen žrtvovala gotovo velikanske svote; — nadškof Mihalovič pa ni bil zoper to, (vsaj misliti se zamore tako), da se je toliki kinč odvezel nadškofovemu prerivoju, ter prepustil Zagrebu, ki bi za take mestne olepšave vendar moral skrbeti sam. Pač toraj ni čudo, da se izvolitvi kanonika V—. za zagrebškega nadškofa stavijo tolike zapreke nasproti, in da o tem celo sam Rim (t. j. papeževa kurija) nič slišati in vedeti noče. Dobro misleči Hrvatje in Rim gotovo dobro vedo, česa se branijo. Bog naj reši to zamotano in tako dolgo že trajajočo zadevo v prid in blagor dobre in pravične stvari, ter v duševno in tudi materijelno srečo osirotene nadškofije. Da se tudi Slovenci zanimamo za konečno srečno rešitev te zadeve, naj se nihče ne čudi. Prislovica pravi: „kri ni voda“. Ko smo se l. 1881. nekateri slovenski romarji v Rimu poklonili ravno takrat tudi ondi navzočemu biskupu milg. Strossmajerju, nas on ni le preprijazno sprejel, ampak nam tudi mej drugim dejal „Mi, Hrvatje in Slovenci, moramo biti eno!“

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Nov član francoske akademije. Dne 23. marca je Pavel Challemel Lacour izbran članom francoske akademije znanosti. Novi akademik je znan modroslovski pisatelj in politik in je nedavno izvoljen predsednikom senatu. Rojen je leta 1827. v Avranchesu in je 1849. leta postal gimnazijski profesor. Leta 1852. so ga iztirali iz domovine zaradi preliberalnih idej. Šel je v Belgijo, potem Nemčijo in Italijo. Leta 1856. je postal profesor francoskega slovstva na curiški politehnik. Leta 1859. je bil pomiloščen in povrnil se je v

svojo domovino. Največ je potem sodeloval pri raznih listih in ko je Francija postala zopet republika je pa vstopil tudi v javno politično življenje. Jedenkrat je bil že tudi minister.

Pruski finančni minister je zaukazal, da imajo vsi njemu podrejeni uradniki, ki umejo stenografijo, prednosti pred drugimi pri sicer jednaki kvalifikaciji.

Razpor mej stenografi. Kakor v Evropi, tudi v Japanu ni edinosti mej stenografi. Tam sta sedaj v navadi dva sistema in je baš sedaj hud razpor mej privrženci obeh sistemov.

Novice.

Deželni zbor.

V seji dne 25. aprila t. l. prebere dež glavar Detela pismo bivšega deželnega predsednika gosp. barona Winklerja, v katerem se ta najsrčneje zahvaljuje za laskavo priznanje, izraženo mu v zadnji deželnozborski seji za prekoristno delovanje na Kranjskem. — Dež. odbora poročilo o nakupu prirodoslovne zbirke g. Robiča, farnega oskrbnika na Šenturški gori pri Cerkljah, za muzej, izroči se finančnemu odseku v poročanje. Ta zbirka ima tri oddelke namreč: živalski, rastlinski in oddelek okamenin. Zbirko cenili so strokovnjaki na 2777 gld., deželni odbor ponudil je g. Robiču 1500 gld., na kar je ta odgovoril, da je pripravljen prodati svojo zbirko deželnemu muzeju za 1500 gld., katere je plačati v letnih obrokih po 200 gld. s 4% obresti. Deželni odbor je g. Robiču na to odgovoril, da ponudbo vzprejme pod pogojem, da temu pritrdi visoki deželni zbor. Posl. Klun poroča v imenu finančnega odseka o podporah za šolske zgradbe. Poročevalec se pritožuje, da so načrti, ki jih gosposke delajo za nove šolske zgradbe, veliko predragi in v nobeni razmeri z uboštvo nekaterih občin. Posl. Pfeifer priporoča uvedbo poldnevne poduka, vsled česar bi se stroški za šolske zgradbe zmanjšali in bi bilo tudi bolj prikladno za otroke, ki imajo daleč v šolo. Poročevalec Klun želi, da bi kranjska hranilnica, ki je po 6000 gld. na leto dajala za šolske stavbe, to pa po ustanovitvi šole nemškega „Schulvereina“ opustila, še nadalje v svoj proračun sprejela to podporo. Podpor dovoli se 6000 gld. in sicer dobe: Kočevje (prvi obrok) 1000 gld., Predvor 300 gld., Kovor 200 gld., Sv. Lenart 400 gld., Predaslje 300 gld., Reteče 300 gld., Grahovo 400 gld., Igavas 300 gld., Zasp 200 gld., Breznica 300 gld., Lesce 200 gld., Mošnje 400 gld., Rateče 200 gld., Šmihel pri Novem mestu 700 gld., Sv. Trojica, Homec, Dol, Šmartno, Radence, Tribuče po 100 gld. in Golo 200 gld. Zatem rešila se je cela vrsta prošenj, o katerih je poročalo v imenu finančnega odseka več poslancev. Dovolijo se naslednje podpore: Gimnazijskemu ravnateljstvu v Kočevju za ubožne di-jake 100 gld., društvu „Pravnik“ za slovensko pravno terminologijo 400 gld., „Narodni šoli“ 200 gld., „prosti omizni ustanovi“ na c. kr. visoki tehnični šoli v Gradci 30 gld., podpornemu društvu za medicince na Dunaji 30 gld., kranjsko-primorskemu gozdarskemu društvu 100 gld., za društvo „mensa academica“ na Dunaji enkrat za vselej 100 gld. prednici šolskih sester Notre Dame v Trnovem za podučevanje ženskih ročnih del 150 gld. Prošnja krajnega šolskega sveta v Petrovovasi za ograjo šolskega vrta, dalje Alojzija Repiča, akademika na Dunaji, za podporo, županstva v Prevojah za priredbo bolnišnice za silo in Gregorja Povha s Klenika na Notranjskem za podporo vsled vremenskih nezgod se izroče deželnemu odboru v rešitev. Dalje se na tri leta podaljšajo miloščine: Učiteljski vdovi Kokalj Matildi letnih 100 gld., Žitko Frančiški, vdovi deželnega vratarja, 30 gld., učiteljski siroti Adamič Ani 60 gld., učiteljski siroti Stupar Jovani letnih 60 gld. (10 gld. več, kakor dozdej). Na novo se je dovolila mi-